

De rechtvaardige

Peter Frantz

© 2024 Peter Frantz / Uitgeverij U2pi

Titel: De rechtvaardige

Auteur: Peter Frantz

Uitgeverij U2pi, Den Haag, www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: JouwBoekdrukkerij.nl

ISBN 978 94 9336 462 2

NUR 300

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de auteur.

*Ik ga dood. Niet ooit een keer, zoals iedereen, nee, al snel.
'U hebt nog een paar weken, hooguit zes', zei mijn arts.*

*Veel tijd rest me dan ook niet meer. In elk geval te weinig om het
verhaal te schrijven dat ik u wil vertellen.
Ik heb daarom Peter Frantz gevraagd het in mijn plaats te doen.
Ik heb gesprekken met hem gevoerd en hem mijn aantekeningen
gegeven. Hij weet wat ik u wil zeggen.*

*Als ook maar één van u iets heeft aan wat ik u hiermee nalaat,
dan heeft mijn leven zin gehad.*

Koen de Vries

ZIJN ALLE MENSEN BEDRIEGERS?

Proloog

‘Koen, kom naar voren.’

Verhoeven van Nederlands steekt Koens opstel in de lucht.

‘Jij weet wat dit is?’

‘Ja meneer.’

‘Lees voor.’

Koen schrikt en aarzelt.

‘Kom op, je bent toch niet doof? Lees voor.’

Nou als die man dat met alle geweld wil.

Met een onzekere blik neemt hij zijn opstel in ontvangst.

Hij schraapt zijn keel en begint:

‘Mijn leraar Nederlands.

Een lange, magere man met een inwit gezicht, grote bakkebaarden en strak naar achteren gekamd, op zijn hoofd geplakt gitzwart haar. Gekleed in een zwart krijtstreepkostuum met grijze vlinderdas kan hij zo als vogelverschrikker in een tarweveld worden gezet.’

Tijdens het uitspreken van deze zinnen gaat er ogenblikkelijk een gesis door de klas. Hij ziet sommigen met ongeloof naar hem kijken. Anderen staren elkaar met grote ogen aan. Hij voelt de aandacht en hij merkt dat de onzekerheid van hem

afglijdt.

‘Twee keer per week moet ik deze man verdragen, wat mij betreft meer dan genoeg. Niets mis met het vak, des te meer met de man die er les in geeft.

Wat me zo in de man irriteert? Dat is een beetje lastig uit te leggen, maar ik doe een poging.

Zodra ik de man in het oog krijg, voel ik mijn ergernis omhoog kruipen. Alleen al de manier waarop Verhoeven de klas binnenkomt. Het ontbreekt nog net aan de fanfare, of aan een heraut die vlak voor zijn entree na een harde klaroenstoot roept: ‘De heer Verhoeven.’

Jaren geleden is de gewoonte afgeschaft om op te staan als de docent binnenkomt. Ik vermoed zeer tot de teleurstelling van Verhoeven.

Dan de aanstellerige manier waarop hij iets op het bord kalkt. Met van die grote zwierige uithalen aan het eind van een woord.’ ‘Jaaaahhh,’ hoort hij de bijval van een paar meisjes die elkaar giechelend aankijken.

‘En maar de gebraden haan uithangen. Overdreven begripvol en vriendelijk, vooral naar de meisjes van de klas. En dan dat gespeelde lachen, terwijl er niks te lachen valt. Allemaal pogingen om aardig gevonden te worden, om sympathiek over te komen. Om ons te doen geloven dat hij de leukste docent van de school is.’ Het onrustige gesmoes van de klasgenoten die angstig in de richting van Verhoeven kijken doet Koen een moment stoppen. ‘Kom op, ga verder’, spoort Verhoeven hem aan met een driftig handgebaar.

‘Wat ik minstens zo vervelend vind aan de man is dat hij niet alleen onze klas maar de hele school op het verkeerde been zet. Ik mag dan wel van mening zijn dat deze meneer zichzelf erg be-

langrijk vindt, blijkbaar is hij het ook. En deze ijdele man geniet daarvan en laat dat voortdurend merken.

Neem nou het toneelstuk dat elk jaar het klapstuk is van de Grote Avond en waarnaar uitgekeken wordt door leerlingen en ouders. Als regisseur van de toneelclub eigent Verhoeven zich het succes toe alsof het alleen zijn verdienste is.

Daarnaast is hij ook nog censor voor de schoolkrant. En als ik de redactie mag geloven, en waarom zou ik dat niet doen, doet hij ook dat geweldig?

Op dit punt gekomen hoort Koen geen reacties meer uit de klas. Hij gaat door maar voelt zich als een gladiator in de arena. Hij ziet zijn klasgenoten als toeschouwers in angstige spanning afwachten wat keizer Verhoeven gaat doen: duim omhoog dat hij mag blijven leven of duim omlaag ten teken dat hij als eenzame strijder ten onder gaat. Hij ziet Verhoeven die stil blijft zitten en stoïcijns voor zich uit staart...

Op rapport

‘We hebben niet veel tijd, ik zal daarom snel ter zake komen. Ik maak me zorgen om Koen, bijt Koens juffrouw zijn ouders toe tijdens een schoolavond van de eerste klas. ‘Hij zit me maar met van die grote, blauwe ogen op te nemen en zegt meestal niets. Maar als hij iets zegt..., ik zal u een voorbeeld geven.’

Koens ouders voelen zich door deze stevige opening overvallen. Ze schuiven nerveus heen en weer op hun stoel.

Juffrouw Hofman veegt een losse haarsliert uit haar ogen, stopt die in haar knot, drukt haar bril stevig op haar neus, haalt diep adem en barst los.

‘Elke vrijdagmiddag doe ik een quizje, waarbij ik de klas verdeel in twee groepjes. Het groepje dat de meeste vragen goed heeft wint. Vorige week was na tien vragen de stand gelijk. Vandaar dat ik zei: “Ik ga jullie allebei nog één vraag geven en dan stoppen we.” Koens groepje was als eerste aan de beurt. Hun antwoord was goed en daarmee werd het 11-10. Het andere groepje stelde ik de vraag: “Welke talen spreken ze in België?” Nederlands en Frans was hun goede antwoord. Op dat moment schoot Koen uit zijn slof en riep: “Dat is niet waar juffrouw, zij hebben een fout antwoord gegeven, wij hebben gewonnen. Ze

spreken drie talen in België: Nederlands, Frans en Duits. Dat weet ik zeker want wij zijn er met vakantie geweest en waar wij kampeerden, daar spraken ze Duits.” Ik probeerde me in te houden: “Nou Koen, op mijn kaartje hier staat als goede oplossing hun antwoord hoor.”

Gerard de Vries kan niet langer zwijgen: ‘Hij had wel gelijk hoor, het is maar een klein stukje van België, maar ze spreken er wel degelijk Duits.’

Haar pinnige blik smooit elk verlangen naar verdere tegenpraak in de kiem en ze gaat door: ‘Na de les bleef Koen volhouden dat het antwoord op het kaartje fout was. Ik werd het beu en zei: ”Hoor eens Koen, ik ben de juffrouw en mijn taak is om hier de boel te regelen, als juffrouw en als scheidsrechter. Het zou wat worden zeg, als een van jullie mijn werk gaat overnemen.” Hij liep toen met een gezichtsuitdrukking vol minachting het lokaal uit. Om te laten merken dat ik het beste met hem voor had, vroeg ik hem een paar dagen later na de rekenles om het bord schoon te komen vegen. Weet u wat hij zei? “Doe het zelf maar.” U begrijpt, de aaah’s en ooh’s waren niet van de lucht. “Wat zei je daar Koen?” vroeg ik, in de hoop dat hij zich zou bedenken. Dat deed hij niet, hij keek me kalm aan: “Ik zei: doe het zelf maar, juffrouw.”

Ze pakt de bril van haar neus en poetst die driftig op met een punt van haar blouse.

‘U begrijpt dat ik Koen na afloop van de les weer even apart heb genomen om hem te vragen wat hem bezielde. En nu moet u even goed opletten hoor. Hij zei heel rustig: “Dat is wat u me zelf hebt gezegd. U bent de juffrouw en u regelt alles in de klas en u wilt niet dat iemand uw werk overneemt. Dat zal ik dan ook niet doen.”’

Geïntimideerd wisselen Koens ouders een schuwe blik. Juffrouw Hofman bekijkt hen met een hoogrode kleur, drukt haar bril voor de zoveelste keer stevig op haar neus en spuwt het uit: ‘U hoort het goed. Op dat moment dacht ik: zie je wel, wachten op een kans om me te terug te pakken voor het gedoe met die quizvraag en me te vangen op mijn goedbedoelde woorden. Wat is dat toch met die jongen van jullie?’

Hun tijd zit erop. Dineke en Gerard de Vries weten niet hoe gauw ze afscheid moeten nemen en duiken de duisternis van Schagen in. Bibberend van de koude lucht Dineke haar hart: ‘Gerard, ik vind onze Koen wel erg eigenzinnig. Moeten we ons ongerust maken?’

‘Welnee. Dit zijn van die plotselinge opwellingen, iets wat elke jongen wel eens overkomt in een poging om lollig te zijn.’

‘Moeten we er met Koen over praten?’

‘Beter van niet. Niet groter maken dan het is.’

De waarheid

De grote vakantie is begonnen. Jammer, vindt Koen, nu hoort hij geen nieuwe verhalen bij geschiedenis of aardrijkskunde. Hij sleept een stoel aan en kan net bij de encyclopedie van zijn vader. Al snel is hij erin verdiept.

‘Koen, altijd maar binnen zitten met die boeken. Je kunt het toch nog niet lezen,’ probeert zijn moeder hem naar buiten te krijgen.

‘Nee, maar ik kijk naar de mooie plaatjes en die snap ik wel.’

‘Kom op, naar buiten. Met de andere kinderen spelen.’

‘Mama, die spelen alleen maar vervelende spelletjes. Die vind ik niet leuk.’

‘Niks daarvan, hop, nu het huis uit. Leren kun je nog genoeg in je leven.’

Met een grimmige trek op zijn gezicht sjokt Koen de kamer uit. Wat moet hij met die stomme kinderen uit de buurt, die nog stommere spelletjes spelen. Zoals laatst toen hij had meegedaan met verstoppertje. Een uur lang had hij gezocht, maar ze niet kunnen vinden. De volgende dag had hij hen gevraagd waar ze gebleven waren. ‘O, gewoon, thuis,’ hadden ze hem afgepoeierd. Hij was wit weggetrokken van woede, had zijn vuis-

ten gebald omdat ze hem een uur lang voor niks hadden laten zoeken. Nou, daar begint hij niet meer aan.

Niet naar school. Spijtig. Het vooruitzicht op twee weken Zandvoort stemt Koen daarentegen vrolijk. Omdat papa benoemd is tot afdelingshoofd wordt het dit jaar geen kampeervakantie maar een familiepension.

‘Nu mag er eens veertien dagen voor mij gezorgd worden’, glundert mama.

‘Dat mag ook wel met die pensionprijs’, zegt papa zurig. Kamperen is toch een stuk goedkoper, maar ja, hij heeft het nu eenmaal beloofd.

Het is zo goed als alle dagen zonnig en Koen is hele dagen op het strand te vinden. Hij zoekt er vooral naar schelpen om een verzameling aan te leggen. Die kan hij dan thuis nog eens bewonderen en aan Zandvoort denken.

De tijd daar gaat in een roes aan hem voorbij.

Een week na terugkeer van Zandvoort is het weer tijd voor Koens jaarlijkse logeerpartij. Ook dit jaar ontkomt hij er niet aan. Zijn moeder brengt hem. Samen staan ze op een warme woensdagmorgen te wachten op de trein.

‘Mama, waarom heb je oom Henk en tante Ria beloofd dat ik weer kom logeren?’

Dineke kijkt in het mistroostige gezicht van haar zoon.

‘Oom Henk maakt altijd van die flauwe grapjes en van tante Ria krijg ik vieze natte zoenen. En ik verveel me daar en ik moet er ook nog vroeger naar bed dan thuis.’

Omdat hij het gezicht van zijn moeder ziet betrekken zegt hij

vlug: ‘Met de trein vind ik wel leuk hoor. O kijk, daar komt-ie al.’

Ze vinden een lege coupé, dat is boffen. Koen kijkt geïnteresseerd door het raam, het landschap jaagt voorbij. Dineke kijkt in een achtergelaten tijdschrift.

In Amsterdam stapt een deftige meneer in, gekleed in een donkerblauw driedelig kostuum met stropdas. Met een houterige knik in hun richting neemt hij tegenover hen plaats. Hij blijft zijn aktetas vasthouden alsof er een schat in zit, terwijl zweetdruppels voortdurend over zijn gezicht lopen.

Koen staart met grote ogen naar de man, die daar duidelijk geen raad mee weet. Telkens als hun blikken elkaar kruisen kijkt de man geërgerd weg. Na de zoveelste keer bijt hij Koen korzelig toe: ‘Wat kijk je?’

Koen blijft kijken. Tenslotte zegt hij glashelder: ‘U lijkt op Jochem.’

‘Je broertje?’

‘Nee hoor.’

‘Je oom?’

‘Nee, ook niet.’

‘En wie mag die Jochem dan wel zijn?’

‘Mijn konijn.’

Koens moeder, kleurend tot in haar hals, blijft met een starre blik naar buiten kijken.

‘Koen, zullen we “Ik zie ik zie wat jij niet ziet” spelen?’

‘O ja, en mag ik dan beginnen?’

Koen raadt het al snel en is nu aan de beurt: ‘Ik zie, ik zie wat jij niet ziet en het is geel.’

‘Zeg het maar, ik weet het echt niet.’

Koen wijst naar de man: ‘Die meneer zijn tanden.’

De man staart met samengeknepen lippen en gefronste wenkbrauwen door het raam.

Op station Arnhem staan oom Henk en tante Ria hen al op te wachten. Tante Ria zwaait uitbundig, oom Henk heft zijn linkerarm nauwelijks zichtbaar op.

Koen gaat in de overlevingsstand. Hij weet het al: oom Henk die zijn hand weer te hard vastknijpt in de hoop dat hij au roept, tante Ria die als een slagschip op hem afkomt en hem zoenend tegen zich aandrukt. Als ze even niet kijkt poetst hij zijn wangen vliegensvlug af.

Bij zijn oom en tante thuis vertelt mama uitgebreid over de treinreis.

‘Koen, hoe haal je het in je hoofd om zoiets te doen?’ reageert zijn oom. ‘En Dineke, jij had hem direct moeten aanpakken. Wat denkt zo’n jongen wel. Zoiets had hij mij niet geflikt hoor.’ Koen vliegt verongelijkt op: ‘Het was toch zo? Hij leek op Jochem en hij had gele tanden, hè mama?’

Oom Henk geeft zijn schoonzus geen kans: ‘Kan wel zijn, maar alles wat waar is hoef je daarom nog niet hardop te zeggen. Niet tegen oudere mensen...’

‘Ach Henk, het is nog een kind. Daar komt hij zelf wel achter hoor, net als jij ooit,’ zegt Ria.

Koen houdt zich niet in. Stampvoetend roept hij uit: ‘Ik heb niet gelogen. Het is waar.’ Hij wendt zich tot zijn moeder: ‘En jij hebt altijd gezegd dat ik de waarheid moet spreken en dat ik niks verkeerd doe zolang ik eerlijk ben!’

Mama aait hem over zijn bol en sust: ‘Laten we er asjeblijft over ophouden.’

Koen keert in zichzelf als een slak in zijn huisje. Hij heeft gelijk, dat kunnen ze dan toch gewoon zeggen?